

"AUTODETERMINAZIOA" (I)

Ez yaku nolanaiko iskanbilla sortu, Euzkadi'ko Alderdi Abertzaleek —eta abertzale-tasun-itxuraz jantzirik agertzen yakuzan Alderdiak—, Euzkadi'k bere askatasun osoa lortzeko daun eskubide sagaratua, zalantzarik gabe aldarrikatu ta babestuko dabela jakinarazi dabelako!

Nik iru ataletan gura neuke gai ortaz idatzi:

Lenego atala: Autodeterminazio edo politikazko biziera bereratzeko edozein Errik daun eskubidea.

Bigarren atala: Españi'tik eta españizaleengandik datorkigun erantzunak zer arrazoi izan daiketan.

Irugarren atala: Euzkadi'n gaur-egun bereraketa edo auto determinazio ori eztabailetzen astearen egokitasuna.

Arazo au —autodeterminazioaren arazo—, garrantzi aundiko auzia dala, ez dausku inork ukatuko. Ikusi besterik ez da, Euzkadi'n eta Españi'n politika-buruzagien gan izan daun arrakasta.

Frantzi'tik, ez yaku ezer berririk iritxi. Baiñan pentsa daikezu, irakurle, Frantzi'ren erantzuna Españi'ren erantzuna bera izango dala; alde batetik, Borboiak Españi'ra sartu ziran ezkerre Españi'ren jakintza guztia —politika jakintza bereiziki—, Frantziarra dalako, Frantzi'tik etorria; eta beste aldetik, Frantzi izan zalako "erdirakeri" edo "zentsalismoaren" asmatzaillea.

Badugu alare zerbait kezkarri: Autodeterminazioaren auzi onek erriagan ez dau oiartzunik izan. Otz, nagi, ardurage, gelditu

yaku Euzkadi'n erriko jendea. Ta oso siñale makurra dala iduritzen jat gure erritarren axolagabekerizko jardunkera motel ori.

* * *

Politikalariek, bai. "Ezkerretik" eta "eskubitik" eraso dauskue politikolari espñizaleek..., eta eusko-politikolari espñizaleek.

Ez da arritzeko gauza. Gu, abertzale sabinदारrok ez bait gara ez "eskumako" ez "ezkerreko". Gu, soilki, euzko-abertzaleak bait gara.

Euzkadi'ren zertasuna eta nortasuna zindo gorde nai izatea "eskubitar" izatea ba'da, "eskubitarrak" gara gu. Eta Euskadi'rentzat eta Euzkadi'ko jende guztiarentzat era guztietako ontasuna gura izatea eta ontasun orren alde Ian egitea "ezkertiar" izatea baldin ba'da, gu, "ezkertarrak" gara.

* * *

Erri batentzat, ontasun osoaren oiñarria, Erri ortako errikideek beren eskubideak iareki (libreki) erabili aal izatea dala, mota guztietako "etika" edo "zuzentasun-iztiek" ao batez aitortzen dabe.

Orra ba: eskubide oietako bat, politikaren arloan garrantzitsuena, auto determinaziorako eskubidea dogu! Ori erakusten dau beintzat Etika kristauak. Orixe dogu Elizaren dotriña, ONU edo Nazio Alkartuen Erakundeak ontzat arturik daukana, 1970'gn urtean onartu ebana.

Ona, iru punttutan, dotrin orren mamia:

1. Erri bat —edozein Erri—, bere nortasuna zaintzera, gordetzera, eta bizkortzera, bearturik dago. Ori egitea edo ez egitea, ez dago Erri ortako errikideen eskuetan. Ori egitera, Erriko errikideek, *bearturik dagoz*, eta zuzentasuna "era larrian urratzen dau"

orren kontra doan guztiak: "graviter laedit". Argi mintzatzen yaku gai ortaz, " Pacem in Terris" entziklika.

2.ª Erri batek ez dau "askea", "iarea", "independientea" izateko bearkizunik. Beste Erri batekin alkaturik bizi daiteke. Errikideek aukeratu bear dabe alkartze ori noekin eta zer baldintzetan egin. Baiñan, beti ere, ziur egon bear dabe, alkartze ortan beren Erriak ez dau bere nortasunik galduko edo gutxiagotuko. Erriaren nortasuna gordetzera bearturik bait dagoz!

3.ª Erri bat beste batekin alkaturik ba'dago, ez dau alkarte ortan jarraitzeko bearkizunik. Alkatasun ori ausita beste batekin alkartu daiteke, berak ala nai ba'dau. Edo osooan iarea, "independientea" biurtu daiteke, bertako errikideek askatasun osoa gura ba'dabe. Ori, osooan, errikideen eskuetan dago.

Orixe besterik ez da "autodeterminazio" edo "ber-eraketa" esaten yakon ori Gauza argia; errez ulertu daitekeana:

Gizakume batek badau bere bizi-era gura daun bezala, iareki, eratzeko eskubidea.

Baita Erri batek ere; Erri bat gizakume batzuen alkarte besterik ez bait da: odol bera, edo beintzat kultur bera, eta edesti bera, daben gizakumeen alkarte.

Eskubide ori, ordea, gizakume bati, beregandik datorkio; ez kanpotik, ez beste ezer edo beste iñoregandik.

Berdin, Erri bati: Eskubide ori beregandik datorkio. Ez dautso iñork emoten. Berea dau! Eta izadi-legetik datorkiolako, Jaungoikoak ber-berak emana dau!

Eskubide ori nola erabilli erabakitzeke eskubidea badau. Baiña eskubide orri ez daikeo ukorik egin. Ortarako eskubiderik ez dau. Alderantziz, eskubide ura zintzo gordetzera

bearturik dago. "Oben astuna" egingo leuke bestela zuzenbidearen aurka: "graviter laedit".

Gure etsaiek —españiarrek—, ori ez dute airtortu nai; baiñan ori badakite. Orregaitik asarretu dira asarretu diran bezala, euskotarrok gure eskubide ori munduaren aurrean argi ipiñi nai dogula jakiñarazi dogunean.

Eten gabe ari dira, "autodeterminazio" orren aurka, izparringietan, irratietan, eta, batez ere irratikuska edo telebistan, ortarako zirikurik txikienaz ere baliatuz. Idazlan eta itzaldi luzeak baiño geiago, irriparrez, bezala aizera botatako esaldi laburrak darabilzkite "autodeterminazio" ori, txoro batzuen txepelkeri parregarri bat besterik ez dala, entzuleei sinistarazteko. Lotsagarria une ontan Españiaren jardunkera! Eta arriskugarria Euzkadi-arentzat, gure Erriko jendea ez bait dago askatasunari-buruzko auzia era zuzenean ulertzeko prestatua!

Orixe izan bear, eban izan ere, diktatura jausi zan egun beretik lenengo eginkizun larria gure buruzagi guztientzat: Euskotarren artean askatasunerako zaletasuna piztu ta bizkortzea. Askatasunaganako zaletasuna..., eta euskeraganako maitasuna!

Ori eben lenen-lenengolana! Estatutoa lortzea baiño leenagokoa eta milla aldiz garrizitsuagoa.

Baiñan ez dabe orrelakorik egin. Alderantziz, estatuto bat lortzearekin lotan bezala gelditu dira, itxuraz; eta euskera sendotzen eten gabe saiatzeaz aztuta, euskera iltzera datorkigun "el batua" ontzat-artzearekin naikoa egin dabela iduritu yake!

Eta okerrena dogun gauza...; ez dabela, oben astun ortaz, oraindik beintzat, damurik erakusten!!

LATIEGI'tar BIXENTE